

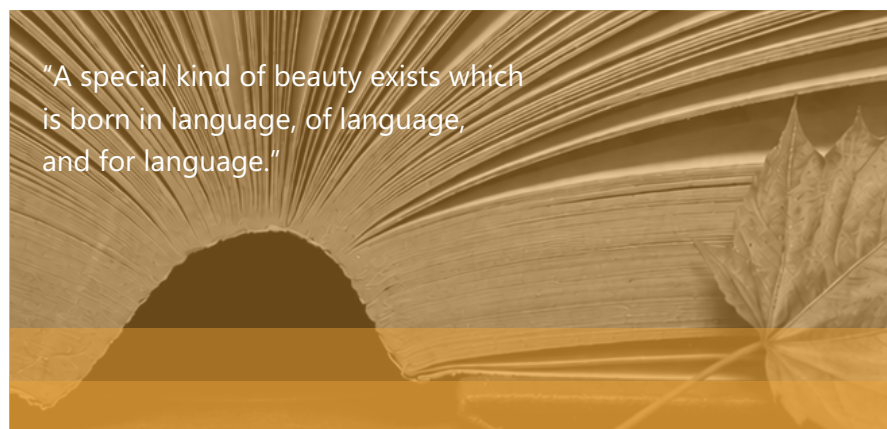

VOLUME 9, SEPTEMBER 2026

ISSN: 3060-4958

"A special kind of beauty exists which
is born in language, of language,
and for language."

**UZBEKISTAN STATE WORLD
LANGUAGES UNIVERSITY**

MORE INFO:

www.lingvospektr.uz

t.me/thelinguaspectrum

Yazdonova M.A.	Cognitive Metaphor in English Digital Discourse: Embodied Schemas in the Conceptualization of Online Activity	163
Choriyeva A.A.	Morphographic and Semantic Integration of English-Derived Lexemes in Uzbek Online Media	172
Rahimjonova G.G'.	Structural Patterns in English and Uzbek Digital Communication Terminology	181
Dzharkinova O.T.	Author – text – director – viewer: reception models and meaning-making strategies in the film discourse of little women	189
Xudayberdiyeva N.S.	National world picture and its representation in different languages	195
Kulmamatov O.A.	Presupposition and implicature as humor-generating mechanisms in discourse	200
Xolmurodova Z.	Semantic reconfiguration of English technology terms in contemporary Uzbek online media	210
PEDAGOGY		217
Nishonbekova S.O'.	Developing reflective and methodological competence in English language teacher education	218
Agzamkhodjaeva S.A.	Inclusive Strategies for Teaching English as a Foreign Language to Students with Diverse Learning Needs in Higher Education	227
Damirova G.O'.	Developing prospective English teachers' written discourse competence in a digital learning environment	234
Prenova G.B.	Linguodidactic foundations for developing communicative competence in pre-service English language teachers	242
Amirova D.B.	Methodological conditions for developing students' critical thinking in English language classes	248
Zoyirova S.M.	The Role of Authentic Materials in English Language Teaching	254
Djabborova N.A.	The role of grammar and vocabulary in the development of oral speech	260
Rustamova N.M.	Reading short stories as a gateway to creative writing: enhancing EFL learners' writing skills through literary input	267
Ibroximova L.I.	The Role of Information Technologies in Foreign Language Learning Process	275
Kurbanova D.Sh.	Task-based teaching of genetic engineering-related vocabulary to medical students in ESP classes: a linguodidactic approach	282
Azadova M.B.	Sociolinguistic Factors Influencing English Language Acquisition Among Secondary School Learners: A Case Study of an IT-Specialized School in Urgench, Uzbekistan	289
Karimova Sh.T.	From context to communication: using authentic texts to develop EFL learners' lexical competence	295

Linguodidactic foundations for developing communicative competence in pre-service English language teachers

Prenova Gulsara Barlikbaevna

sadidaxon@gmail.com

Senior Lecturer,

Uzbekistan State World Languages University

Annotation

The article examines the linguodidactic and methodological foundations for developing communicative competence in pre-service English language teachers. Communicative competence is interpreted not merely as knowledge of linguistic units, but as the ability to use them purposefully, appropriately, and strategically in authentic pedagogical and social interaction. The study substantiates the interrelationship of linguistic, sociolinguistic, discourse, and strategic components with interaction and mediation. To strengthen future teachers' professional communication, a methodological cycle is proposed that integrates information-gap tasks, role play, simulation, task-based learning, microteaching, peer feedback, and reflective analysis. The cycle supports the gradual development of students' ability to construct meaning in English, manage interaction, clarify and reformulate messages, justify viewpoints, and make communicative decisions appropriate to pedagogical situations. The article also argues for integrated assessment based on language accuracy, discourse coherence, pragmatic appropriateness, interactional engagement, and strategic adaptability, thereby linking communicative performance with professional methodological preparation. This approach strengthens the professional dimension of communication.

Keywords

Communicative competence, pre-service English teacher, communicative approach, interaction, mediation, task-based learning, strategic competence, microteaching, reflection, assessment

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishning lingvodidaktik asoslari

Prenova Gulsara Barlikbaevna

sadidaxon@gmail.com

Katta o'qituvchi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotatsiya

Maqolada bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishning lingvodidaktik va metodik asoslari yoritiladi. Kommunikativ kompetensiya til birliklarini bilish bilan cheklanmay, ularni real pedagogik va ijtimoiy muloqot vaziyatlarida maqsadga muvofiq, vaziyatga mos va strategik qo'llash qobiliyati sifatida talqin qilinadi. Tadqiqotda lingvistik, sotsiolingvistik, diskursiv va strategik tarkiblarning interaksiya hamda mediatsiya bilan uzviyligi asoslanadi. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy muloqotini rivojlantirish uchun axborot bo'shlig'i topshiriqlari, rolli o'yin, simulyatsiya, vazifaga asoslangan ta'lim, mikroo'qitish, o'zaro qayta aloqa va refleksiv tahlilni birlashtiruvchi metodik sikl taklif etiladi. Mazkur sikl talabaning ingliz tilida ma'no yaratish, suhbatni boshqarish, aniqlashtirish, qayta ifodalash, fikrni dalillash va pedagogik vaziyatga mos kommunikativ qaror qabul qilish ko'nikmalarini bosqichma-bosqich

shakllantirishga xizmat qiladi. Baholashda til aniqligi, diskursiv bog'liqlik, pragmatik moslik, interakcion faollik va strategik moslashuv mezonlarini uyg'un qo'llash zarurligi ko'rsatib beriladi. Natijada kommunikativ kompetensiyani alohida nutqiy ko'nikma sifatida emas, bo'lajak o'qituvchining darsni ingliz tilida tashkil etishi, o'quvchi bilan hamkorlik qilishi va pedagogik muloqotni boshqarishini ta'minlovchi integrativ kasbiy sifat sifatida rivojlantirish imkoniyati aniqlanadi.

Kalit so'zlar Kommunikativ kompetensiya, bo'lajak ingliz tili o'qituvchisi, kommunikativ yondashuv, interaksiya, mediatsiya, task-based learning, strategik kompetensiya, mikroo'qitish, refleksiya, baholash

Лингводидактические основы развития коммуникативной компетенции будущих учителей английского языка

Пренова Гулсара Барликбаевна
sadidaxon@gmail.com

Старший преподаватель,
Узбекский государственный университет
мировых языков

Аннотация В статье раскрываются лингводидактические и методические основы развития коммуникативной компетенции будущих учителей английского языка. Коммуникативная компетенция рассматривается не только как владение языковыми единицами, но и как способность целесообразно, уместно и стратегически использовать их в реальных педагогических и социальных ситуациях общения. Обосновывается взаимосвязь лингвистического, социолингвистического, дискурсивного и стратегического компонентов с интеракцией и медиацией. Для развития профессионального общения будущих учителей предлагается методический цикл, объединяющий задания с информационным дефицитом, ролевую игру, симуляцию, обучение на основе задач, микрообучение, взаимную обратную связь и рефлексивный анализ. Такой цикл обеспечивает поэтапное формирование у студентов умений создавать смысл на английском языке, управлять взаимодействием, уточнять и переформулировать высказывания, аргументировать позицию и принимать коммуникативные решения с учетом педагогической ситуации. В оценивании рекомендуется комплексно использовать критерии языковой точности, дискурсивной связности, прагматической уместности, интеракционной активности и стратегической гибкости. В результате коммуникативная компетенция определяется как интегративное профессиональное качество, обеспечивающее проведение занятия на английском языке, организацию сотрудничества с обучающимися, управление педагогическим взаимодействием и осознанную коррекцию собственной речевой деятельности будущего учителя.

Ключевые слова Коммуникативная компетенция, будущий учитель английского языка, коммуникативный подход, интеракция, медиация, task-based learning, стратегическая компетенция, микрообучение, рефлексия, оценивание

Ingliz tili o'qituvchisini tayyorlashda kommunikativ kompetensiya kasbiy tayyorgarlikning markaziy natijalaridan biri hisoblanadi. Bo'lajak o'qituvchi til tizimi haqida bilimga ega bo'lishi bilan cheklanmaydi; u ingliz tilida real maqsadga yo'naltirilgan muloqotni tashkil eta olishi, suhbatdoshning niyatini anglab javob qaytarishi, fikrni vaziyatga mos shaklda ifodalashi va muloqotdagi uzilishlarni strategik vositalar yordamida bartaraf etishi zarur. Hymes kommunikativ kompetensiya tushunchasi orqali tilni bilishni uning qaysi vaziyatda, kim bilan va qanday maqsadda qo'llanishini bilish bilan bog'lagan bo'lsa, Canale va Swain ushbu tushunchani grammatik, sotsiolingvistik va strategik tarkiblar asosida tizimlashtirgan (Hymes, 1972; Canale & Swain, 1980). Keyingi tadqiqotlarda mazkur tuzilma diskursiv va actional komponentlar bilan boyitildi (Celce-Murcia et al., 1995).

Canale va Swain modeli bo'lajak ingliz tili o'qituvchisini tayyorlash uchun muhim metodik xulosani beradi: kommunikativ kompetensiyani faqat grammatika va lug'at hajmi orqali shakllantirib bo'lmaydi. Talaba grammatik jihatdan to'g'ri gap tuzishi, ammo nutq vaziyatiga mos uslub tanlay olmasligi, muloqot navbatini boshqara olmasligi yoki tushunmovchilik yuzaga kelganda fikrini qayta ifodalash strategiyasidan foydalana olmasligi mumkin. Shuning uchun o'qitish mazmunida lingvistik aniqlik, pragmatik moslik, matnning mantiqiy yaxlitligi va kommunikativ strategiyalar bir butun faoliyatda mashq qildirilishi lozim (Canale & Swain, 1980).

Celce-Murcia, Dörnyei va Thurrell taklif etgan pedagogik model diskurs kompetensiyasini markaziy bog'lovchi komponent sifatida ko'rsatadi va lingvistik, sotsiomadaniy, actional hamda strategik kompetensiyalarni u bilan o'zaro aloqada talqin qiladi (Celce-Murcia et al., 1995). Bu yondashuv bo'lajak o'qituvchi uchun ayniqsa dolzarb. Chunki u kelajakda faqat kundalik muloqot

ishtirokchisi emas, balki darsdagi muloqotni maqsadli tashkil etuvchi pedagog sifatida faoliyat yuritadi. Masalan, topshiriqni tushuntirish, o'quvchini savol bilan fikrlashga undash, xatoni muloyim aniqlashtirish, juftlik ishini boshqarish yoki umumiy muhokamani yakunlash kommunikativ kompetensiyaning kasbiy ko'rinishlaridir.

CEFR Companion Volume til faoliyatini reception, production, interaction va mediation doirasida tavsiflaydi hamda ayniqsa interaktsiya va mediatsiyaga kengroq o'rin beradi (Council of Europe, 2020). Bu konseptual yangilanish bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda muhimdir. Interaktsiya faqat navbat bilan gapirish emas; u suhbatdosh fikriga moslashish, ma'noni birgalikda qurish, tushunishni tekshirish, aniqlashtirish va muloqotni davom ettirishni o'z ichiga oladi. Mediatsiya esa ma'lumotni boshqa shaxs uchun qayta ifodalash, murakkab mazmunni soddalashtirish, turli fikrlarni uyg'unlashtirish va guruh faoliyatida umumiy tushunishni shakllantirish kabi amallarni qamrab oladi. Kelajak o'qituvchisining darsdagi faoliyatida aynan shu vazifalar muntazam takrorlanadi.

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish metodikasi mazmuniy va jarayonli jihatdan autentik kommunikativ vazifalarga tayanishi kerak. Littlewood kommunikativ faoliyatlarni funksional kommunikativ va ijtimoiy interaktsion faoliyatlarga ajratib, til shaklini ma'no bilan bog'lash zarurligini ko'rsatadi (Littlewood, 1981). Richards esa kommunikativ til o'qitishda maqsad til birliklarini alohida mashq qildirishdan ko'ra, ma'noni ifodalash va muzokara qilish jarayonini tashkil etish ekanini ta'kidlaydi (Richards, 2006). Shu sababli bo'lajak o'qituvchilar uchun topshiriq "Present Perfectni ishlatish" shaklida emas, "tajribangizni taqqoslang, farqlarni aniqlang va umumiy xulosa chiqaring" kabi kommunikativ maqsad bilan berilganda til vositalari faol nutqiy ehtiyoj asosida ishga tushadi.

Birinchi metodik vosita – axborot bo'shlig'i (information gap) topshiriqlaridir. Ikki talaba yoki kichik guruhlar bir-birida mavjud bo'lmagan axborotga ega bo'ladi va umumiy vazifani bajarish uchun savol berish, javobni aniqlashtirish, tasdiqlash va xulosaga kelishi kerak. Bunday topshiriqda kommunikativ ehtiyoj tabiiy shakllanadi. Masalan, "lesson plan reconstruction" faoliyatida bir talabada darsning maqsadi va bosqichlari, ikkinchisida esa o'quvchi profili va muammoli vaziyatlar bo'ladi. Ular ma'lumot almashib, mos dars rejasini tiklaydi. Natijada til bilan birga kelajak kasbiy vaziyatga xos muloqot ham mashq qilinadi.

Ikkinchi vosita – roli o'yin va simulyatsiya. Savignon kommunikativ til o'qitishni kontekstga sezgir jarayon sifatida talqin qilib, kommunikativ kompetensiyaning real vaziyatlarda faol namoyon bo'lishiga urg'u beradi (Savignon, 2002). Bo'lajak o'qituvchilar bilan "teacher-student conference", "parent meeting", "peer feedback session", "classroom problem solving" kabi simulyatsiyalar tashkil etish mumkin. Talaba o'z roliga mos til registrini tanlaydi, savol beradi, e'tirozga munosabat bildiradi, tushunmovchilikni yumshatadi va muloqotni yakunlaydi. Bu faoliyat sotsiolingvistik va strategik kompetensiyaning birgalikda rivojlantiradi.

Uchinchi vosita – vazifaga asoslangan ta'lim (task-based language teaching). Ellis vazifani ma'noga yo'naltirilgan, aniq kommunikativ natijaga ega faoliyat sifatida ko'rib, unda o'quvchi mavjud til resurslarini mustaqil safarbar qilishini asoslaydi (Ellis, 2003). Bo'lajak o'qituvchilar uchun task cycle pre-task, task performance va post-task reflection ketma-ketligida tashkil etilishi samarali. Pre-task bosqichida zarur til tayanchi va vaziyat beriladi; asosiy bosqichda talabalar real natija yaratadi; yakunda esa ishlatilgan til, muloqot strategiyasi va hamkorlik jarayoni tahlil qilinadi. Shu orqali kommunikativ faoliyat refleksiya bilan mustahkamlanadi.

To'rtinchi vosita – mikroo'qitish (microteaching). Bo'lajak o'qituvchi 10-15

daqiqalik mini-darsni ingliz tilida olib boradi. Kuzatuvchilar esa faqat umumiy baho bermaydi, oldindan belgilangan kommunikativ ko'rsatkichlarni qayd etadi: instructionsning aniqligi, savol turlari, wait time, learner talk ulushi, turn-takingni boshqarish, clarification requestlardan foydalanish, feedbackning muloqotni davom ettirishga ta'siri. Bygate og'zaki nutqda motor-perseptiv ko'nikmalar bilan interaksiya ko'nikmalarini farqlaydi (Bygate, 1987). Mikro-o'qitishda aynan interaksiya ko'nikmalarining kasbiy shakli kuzatiladi va tahlil qilinadi.

Beshinchi vosita – peer feedback va reflektiv tahlil. Kommunikativ kompetensiya dinamik sifat bo'lganligi sababli talaba bajarilgan faoliyatni qayta ko'rishi, qaysi strategiya ishlaganini va qaysi vaziyatda muloqot uzilganini anglab borishi zarur. Refleksiya "men yaxshi gapirdim" kabi umumiy bahodan dalilga asoslangan tahlilga o'tishi kerak. Masalan, talaba video yozuvdan foydalanib, "uch marta yopiq savol berdim, javoblar qisqa bo'ldi; ochiq savol berganimda talabalar fikrini kengroq izohladi" degan xulosaga kelishi mumkin. Bunday tahlil keyingi kommunikativ qarorni aniq rejalashtirish imkonini beradi.

Kommunikativ kompetensiyaning rivojlantirishda til xatosiga munosabat ham muhim. O'qituvchi tayyorlash jarayonida aniqlik va ravonlik qarama-qarshi qo'yilmasligi kerak. Kommunikativ vazifaning dastlabki bosqichida ma'no almashinuvi va ravonlikka ko'proq imkon berilib, post-task bosqichida shaklga yo'naltirilgan tahlil tashkil etilishi mumkin (Ellis, 2003). Bu talabani doimiy ravishda xatodan qo'rqib gapirmaslik holatidan chiqaradi, lekin til aniqligini ham e'tibordan chetda qoldirmaydi. Pedagogik nuqtai nazardan bo'lajak o'qituvchi qachon xatoni darhol tuzatish, qachon kechiktirilgan feedback berish va qachon o'z-o'zini tuzatishga undash kerakligini kommunikativ vaziyatga ko'ra tanlashni o'rganadi.

Baholash jarayoni ham kommunikativ kompetensiyaning ko'p komponentli tabiatiga

mos bo'lishi lozim. Faqat grammatik xatolar soni yoki lug'at boyligi umumiy kommunikativ natijani to'liq ko'rsatmaydi. Baholashda mazmunni yetkazish, diskursiv bog'liqlik, vaziyatga moslik, interaksiya, strategik moslashuv va til aniqligi birgalikda kuzatilishi maqsadga muvofiq. CEFR descriptorlari "can do" tamoyiliga asoslanganligi sababli natijani

amaliy faoliyat bilan ifodalashga imkon beradi (Council of Europe, 2020). Masalan, "talaba qarama-qarshi fikrlarni umumlashtirib, muhokamani yakunlay oladi" yoki "tushunmovchilik yuzaga kelganda fikrini qayta ifodalay oladi" kabi ko'rsatkichlar kasbiy tayyorgarlikka mosdir.

Faoliyat	Asosiy kommunikativ amal	Rivojlantiriladigan komponent	Kutiladigan kasbiy natija
Information gap	Savol berish, aniqlashtirish, axborotni birlashtirish	Interaksiya va strategik	Ma'noni muzokara qilish va tushunishni tekshirish
Role-play / simulation	Vaziyatga mos muloqot va registr tanlash	Sotsiolingvistik va pragmatik	Pedagogik vaziyatda mos nutqiy xulq
Task cycle	Muammoni hamkorlikda yechish va natija yaratish	Diskursiv va strategik	Maqsadli muloqot va hamkorlik
Microteaching	Dars muloqotini boshqarish	Kasbiy-kommunikativ	Instructions, savol, feedback va turn-takingni boshqarish
Video-refleksiya	Dalil asosida nutqiy xatti-harakatni tahlil qilish	Metakommunikativ	Keyingi kommunikativ qarorni qayta loyihalash

1-jadval. *Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish uchun metodik faoliyatlar*

Jadvaldagi faoliyatlar alohida mashqlar sifatida emas, bir-birini davom ettiruvchi metodik sikl sifatida tashkil etilganda samaradorlik ortadi. Masalan, avval talaba kommunikativ vazifani bajaradi, keyin xuddi shu muloqot elementlarini mini-darsda qo'llaydi, video asosida o'z faoliyatini tahlil qiladi va peer feedbackdan so'ng takroriy variantni amalga oshiradi. Shu sikl kommunikativ kompetensiyani bilim darajasidan faol, nazorat qilinadigan va kasbiy vaziyatga ko'chiriladigan ko'nikmaga aylantiradi.

Kommunikativ kompetensiyani rivojlanishi uchun o'quv muhitida xatoga nisbatan xavfsiz, lekin talabchan akademik atmosfera ham zarur. Talaba muloqot tashabbusini ko'rsatishdan qo'rqmasa, mazmunni kengaytirish, savol berish va strategik tavakkal qilish imkoniyati ortadi. Shu bilan birga, o'qituvchi-mentor muloqot sifatini

dalillar asosida kuzatib, "ko'proq gapiring" kabi umumiy tavsiya o'rniga "suhbatdosh javobidan keyin follow-up question bering", "tushunishni checking question bilan tekshiring", "fikrni yakunlash uchun discourse markerlardan foydalaning" kabi aniq feedback beradi.

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish til tizimini o'rgatish, real interaksiyani tashkil etish va pedagogik muloqotni refleksiv tahlil qilishning integratsiyasini talab etadi. Canale va Swainning ko'p komponentli modeli, Celce-Murcia, Dörnyei va Thurrellning pedagogik tavsifi, CEFRdagi interaksiya va mediatsiya descriptorlari hamda CLT va task-based yondashuvlar kommunikativ kompetensiyani kasbiy tayyorgarlik bilan bog'lash uchun nazariy asos yaratadi (Canale & Swain, 1980; Celce-Murcia et al., 1995; Council of Europe, 2020; Richards, 2006; Ellis, 2003). Axborot

bo'shlig'i, rolli o'yin, vazifaga asoslangan faoliyat, mikroo'qitish, peer feedback va video-refleksiya ketma-ket qo'llanganda talaba ingliz tilida ma'no yaratish, muloqotni boshqarish va pedagogik vaziyatga mos kommunikativ qaror qabul qilishni o'rganadi.

Shuning uchun kommunikativ kompetensiya alohida speaking mashg'uloti natijasi emas, bo'lajak o'qituvchining barcha metodik va amaliy tayyorgarlik bosqichlariga singdirilgan kasbiy kompetensiya sifatida shakllantirilishi lozim.

References:

1. Hymes, D. H. (1972). *On communicative competence*. In J. B. Pride & J. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics: Selected Readings*. 269–293. Harmondsworth: Penguin.
2. Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*, 1(1), 1–47. <https://doi.org/10.1093/applin/1.1.1>
3. Celce-Murcia, M., Dörnyei, Z., & Thurrell, S. (1995). Communicative competence: A pedagogically motivated model with content specifications. *Issues in Applied Linguistics*, 6(2), 5–35. <https://doi.org/10.5070/L462005216>
4. Council of Europe. (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
5. Littlewood, W. (1981). *Communicative Language Teaching: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Richards, J. C. (2006). *Communicative Language Teaching Today*. Cambridge: Cambridge University Press.
7. Savignon, S. J. (Ed.). (2002). *Interpreting Communicative Language Teaching: Contexts and Concerns in Teacher Education*. New Haven: Yale University Press.
8. Ellis, R. (2003). *Task-based Language Learning and Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
9. Bygate, M. (1987). *Speaking*. Oxford: Oxford University Press.